

La roda del temps

El meu lliure albir començava a rodar. Les hores i els dies estaven en aquell temps sempre unides al pols de la naturalesa i també els ritus de l'església, els jocs dels xiquets, la migració de les aus anaven marcant la successiva essència de les coses en cada etapa de l'any segons la gradació de la llum. Després de la festa dels Reis arribaven els dies clars de gener. El pas dels Mags d'Orient el formaven tres rossins muntats per joves llauradors que es disfressaven en les basses roges, als afores del poble, i baixaven de la muntanya emmascarats amb unes terribles caretes de cartó, una tovallola de turbant i un cobertor amb borles penjat dels muscles que tapava les anques dels cavalls i tot es feia com una forma més de goig i de terror.

En l'obscuritat dels carrers només il·luminats en cada cantó per una bombeta de 40 vats avançava aquesta comitiva precedida per tambors i cornetes de Falange i la festa consistia a clavar tota la por possible al cor dels xiquets abans de rebre els regals, a dur el xantatge fins a les últimes conseqüències. Els meus oncles es divertien en gran manera amb el pànic que un sentia en enfrontar-se a aquelles màscares reals que venien d'un país llunyà portant junt amb l'or, l'encens i la mirra aquest missatge subliminal: el plaer sempre està més enllà de l'angoixa, s'ha de buscar a l'altre costat de la pròpia covardia. Al llindar de casa dels avis, al carrer de Sant Vicent, tremolant jo esperava pujat al muscle del meu oncle Cándido, que era el més fomit, que s'acostara a mi un dels tres reis enmig d'una menuda multitud que els seguia i quan es feia el silenci no sense espant però alçant la veu com en un desafiament començava a recitar la llista de juguets que volia per als meus germans i per a mi ja que jo era l'encarregat d'aquesta tasca tots els anys i de seguida en acabar els versets veia aparèixer per sota del cobertor del rei negre, el costurer, les nines, el patinet i el paquet amb la bossa, el bagulet, els llapis Alpino i jo sabia que aquests regals havien estat arrancats no a la generositat d'un mag sinó a la valentia d'enfrontar-se a ell. Al final d'aquell atziac episodi la màscara d'aquell rei mag mamprenia el camí i jo quedava com un heroi que haguera vençut el dragó, que en aquest cas anava a cavall.

Després de la festa dels reis arribaven els dies clars de gener i la llum s'allargava en les tàpies per la vesprada amb una tonalitat ja rosada i de sobte apareixien els barquers de la Fira de Sant Sebastià, patró del poble, i començaven a plantar els remolcs al voltant dels cavallets, la gran roda i els barracons de tir al blanc. M'emocionava veure aquelles caravanes pintades de colors molt vius, primigenis amb les caràtules que servien de proa a unes barques que havies d'impulsar des de dins cap a l'aire perquè navegaren sobre el teu cap i aquells firers que posaven sacs d'arena en els catúfols de la gran roda i s'hi penjaven fins una altura increïble per a parar-la. En les plaques de música sonava aleshores Jorge Sepúlveda i el dia de Sant Sebastià la

plaça s'omplia de paradetes de les torroneres amb davantal blanc sota envelats també blancs. Elles eren dones massisses i el seu bust emergia darrere d'un muntó d'ametlles garrapinyades i orellanes, dins de les fumarades que eixien de les fregidores de xurros i papes que unien a la llum d'aquell dia de gener quan la gent vestida amb les seues millors teles baixava de la missa en l'ermita on un predicador d'una gran volada havia enaltit les virtuts del màrtir Sant Sebastià des d'aquell balcó sobre la Plana Baixa. Mentre l'orador sagrat engolava la veu ponderant les gestes del nostre patró o l'enroscava amb alarits per a amenaçar els pecadors el seu eco ressonava en el buit de la pedrera i després en quatre fases se n'anava per la campanya de la vieta fins perdre's en l'extensió dels tarongers, ametllers i garrofers i durant el sermó pels penyals que circumdaven l'ermita els joves jugaven a la baralla amb naips ronyosos i aquella falda del castell es poblava de visitants de la Vall d'Uixó i de gent de Nules que venien de romeria. Cada any es complia el mateix ritú: el meu germà José María es comprava una pistola de joguet en la fira i ma tia Pura que era pacifista li l'arrabassava de les mans i la tirava al pou. Deu d'haver un gran arsenal en l'alvèol d'aquell brollador d'aigua.

I la vesprada de Sant Sebastià moria. Un ventet gelat arrossegava entre dues llums els papers de la fira i les últimes torroneres encenien carburs que omplien de claredat morta l'envelat de les parades i els carros dels firers olien a guisat de col-i-flor i a sardina de bóta i les barques enmig d'aquests fanals crepitants de greix al final s'aturaven i ja de nit l'espectre dels cavallets parats concentrava tota la nostàlgia d'una festa que s'havia acabat. L'endemà de matí els remolcs se n'anaven a Borriana per a la fira de Sant Blai i els xiquets tornàvem a l'escola. Amb el braç alçat entràvem en l'aula saludant militarment: *¡Arriba España! ¡Viva Franco! ¡Buenos días, don Manuel! ¡Buenos días, don Ramón!* I l'aula ja feia una olor a serradures, a fusta de pupitre, a aire estancat que després anava degenerant en una fetor a solleta a causa de la ronya que els xiquets transportaven.

Manuel Vicent